

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

એમ એન્ડ ટી કન્સલ્ટન્ટ્સ, સિકંદરાબાદ

વિરુદ્ધ

એસ.વાય. નવાબ અને અન્ય.

૨૬ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૩

[દોરાઈસ્વામી રાજુ અને અરીજીત પસાયત, ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ]

મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન્સ: હૈદરાબાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એક્ટ, ૧૯૫૫-કલમો ૧૨૬, ૧૨૮-એ, ૧૪૮, ૪૨૦, ૪૨૧-મ્યુનિસિપલ કરારો જેમાં મોટો જાહેર હિત સમાયેલ હોય-સ્વ-નાણાકીય પ્રોજેક્ટ-અપીલકર્તાને સાઈનબોર્ડ અને દિશા નિર્દેશક બોર્ડ ઉભા કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી-અન્ય વિસ્તારો માટે, કોર્પોરેશને સામાન્ય જનતા પાસેથી કોઈ આમંત્રણ મંગાવ્યા વિના જાહેરાતકર્તાઓને આમંત્રિત કર્યા-રીટ અરજદારે અરજી

કરી ન હતી, જો કે, કોઈપણ પ્રોજેક્ટ/યોજનાની વિગતો આપ્યા વિના સાઈનબોર્ડ ઉભા કરવાની મંજૂરી માટે કોર્પોરેશનનો સંપર્ક કર્યો-કોર્પોરેશને કોઈ પ્રતિભાવ આપ્યો નહિ-હાઈકોર્ટે અપીલકર્તાને આપવામાં આવેલી મંજૂરીને મનસ્વી તરીકે પડકારતી રીટ મંજૂર કરી-તેની શુદ્ધતા-ઠરાવ્યું: રીટ અરજદારે સાચા અર્થમાં રાહત મેળવવાનો નિષ્ઠાપૂર્વક પ્રયાસ કરવાને બદલે માત્ર વ્યક્તિગત અદાવત વ્યક્ત કરવાનો અને બદલાની ભાવના પ્રદર્શિત કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો-બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ હસ્તક્ષેપની ખાતરી કરવા માટે કોર્પોરેશન દ્વારા સત્તાનો કોઈ અયોગ્ય અને મનસ્વી ઉપયોગ થયો ન હતો-ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦-કલમો ૧૪, ૨૨૬.

ટેન્ડરો અથવા જાહેર હરાજી-બહાર ન પાડવા-અસર-ઠરાવ્યું: ટેન્ડરો બહાર ન પાડવા અથવા જાહેર હરાજી કે આમંત્રણનો અભાવ એ માત્ર જાહેર સત્તામંડળના પગલા અથવા તેની કાર્યવાહીને મનસ્વી અથવા અયોગ્ય તરીકે વખોડવા માટે પૂરતું કારણ નથી અથવા તે સંબંધિત સત્તામંડળ દ્વારા સત્તાનો દૂષિત અથવા અયોગ્ય ઉપયોગ અથવા અયોગ્ય દુરુપયોગ સમાન નથી.

જાહેર સત્તામંડળ-સત્તાનો ઉપયોગ-ઉપયોગ અને દુરુપયોગ-વચ્ચેનો તફાવત-ચર્ચા કરવામાં આવી.

અપીલકર્તાએ હૈદરાબાદ અને સિકંદરાબાદના જોડિયા શહેરોમાં મકાન નંબર આપવાના તર્કસંગતકરણનું કામ હાથ ધરવા માટે સ્વેચ્છાએ તૈયારી દર્શાવી હતી અને વિગતવાર પ્રોજેક્ટ અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો અને એક નમૂનારૂપ બોર્ડ પણ બનાવ્યું હતું, જે કોર્પોરેશન દ્વારા સંતોષકારક માનવામાં આવ્યું હતું. અમુક ફેરફારો કર્યા પછી, કોર્પોરેશને આખરે અપીલકર્તાને શેરીના સાઈનબોર્ડ અને દિશા નિર્દેશક બોર્ડ ઉભા કરવાની મંજૂરી આપી. અન્ય વિસ્તારો માટે, કોર્પોરેશને સામાન્ય જનતા પાસેથી કોઈ આમંત્રણ મંગાવ્યા વિના જાહેરાતકર્તાઓને આમંત્રિત કરતો એક પરિપત્ર બહાર પાડ્યો અને ત્યારબાદ બેઠક બોલાવી, જેમાં ૩૦ ખાનગી જાહેરાતકર્તાઓએ ભાગ લીધો હતો.

રીટ અરજદાર જેઓ બેઠકમાં હાજર રહ્યા ન હતા તેમણે અપીલકર્તાને આપવામાં આવેલી મંજૂરી અંગે ફરિયાદ કરતી રજૂઆત કરી હતી અને સાથે જ રસ્તાઓ પર આર્ય/શેરી સાઈન બોર્ડ અને વિવિધ હાઉસિંગ સોસાયટીઓની અંદર દિશા નિર્દેશક બોર્ડ મંજૂર કરવા માટે અપીલકર્તાઓ દ્વારા ઓફર કરાયેલ સમાન શરતો અને નિયમો પર માંગણી કરી હતી, જેમાં તેમની કોઈપણ પ્રોજેક્ટ યોજનાઓ, મોડેલો અથવા સ્કીમની વિગતો ન હતી. કોર્પોરેશને કોઈ પ્રતિભાવ આપ્યો નહિ અને તેમણે સેર્શિયોરેરી (**certiorari**) ની રીટ સાથે હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કર્યો જેમાં અપીલકર્તા અને બીજા પ્રતિવાદીને

અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિને આપવામાં આવેલી મંજૂરીને લગતા કોર્પોરેશનના રેકૉર્ડ મંગાવવા અને તેને હૈદરાબાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એક્ટની જોગવાઈઓ અને ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪ થી અલ્ટ્રા-વાયરસ (સત્તાબાહ્ય) જાહેર કરવાની માંગ કરી. સિંગલ જજે રીટ પિટિશન ફગાવી દીધી. અપીલ પર, ડિવિઝન બેન્ચે તેને મંજૂર કરી. તેથી આ વર્તમાન અપીલ.

અપીલ મંજૂર કરતા, કોર્ટે

ઠરાવ્યું: ૧. કોર્પોરેશનના ભાગ પર સત્તાનો કોઈ અયોગ્ય અથવા મનસ્વી ઉપયોગ થયો નથી જેથી ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ હસ્તક્ષેપની ખાતરી કરી શકાય. [૨૦૭-બી]

૨. આ બાબતમાં એવું કંઈ નથી જેમાં કોઈ મોટું જાહેર હિત સમાયેલ હોય, જે જાહેર હિતની અરજી દ્વારા કોઈ જાહેર આક્રોશને યોગ્ય ઠેરવી શકે. રીટ અરજદારની નિરાશા રીટ પિટિશન દાખલ કરતા પહેલા સત્તાવાળાઓનો કથિત સંપર્ક કરવા અંગેની તેમની ઉદારતાપૂર્વક ઉપજાવી કાઢેલી ખોટી રજૂઆતો દ્વારા છતી થાય છે, જ્યારે હકીકત એ છે કે અન્ય વિસ્તારોમાં સમાન કામ માટે એજન્ટોની પસંદગી માટેની જાહેર નોટિસ હોવા છતાં, તેમણે અન્યોની જેમ કોઈ પ્રતિભાવ આપ્યો ન હતો અને જે કંઈ બન્યું તેનાથી અજ્ઞાન હોવાનો ડોળ કરીને

માત્ર કોર્ટનો સંપર્ક કર્યો હતો. રીટ અરજદાર જે રીતે અપીલના અંતિમ નિકાલ પેનિંગ હોય તે દરમિયાન ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા અમુક આદેશો પસાર થયા પછી, સત્તાવાળાઓને તેમના પગલાઓની સચ્ચાઈની ખાતરી કરાવવા માટે નક્કર યોજનાઓ અથવા મોડેલો જાહેર કર્યા વિના તેમની તરફેણમાં કામની મંજૂરીની શક્યતાઓ શોધવા માટે પોકળ દાવાઓ કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા હતા તે પણ દર્શાવે છે કે, સાચા અર્થમાં રાહત મેળવવાના તેમના કોઈ નિષ્ઠાપૂર્વકના પ્રયાસોને બદલે માત્ર વ્યક્તિગત અદાવત વ્યક્ત કરવાનો અને બદલાની ભાવના પ્રદર્શિત કરવાનો તેમનો પ્રયત્ન હતો. રીટ પિટિશન પોતે જ સરસરી રીતે બરતરફીને પાત્ર હતી અને ડિવિઝન બેન્ચે આ બાબતમાં હસ્તક્ષેપ કરીને ગંભીર ભૂલ કરી છે. હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા સિંગલ જજના યોગ્ય ગુણદોષ આધારિત આદેશમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈતી ન હતી. [૨૦૪-એ-ઈ]

૩.૧. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીએ મોટા જાહેર હિતમાં અને વ્યાપક જાહેર અને સામાન્ય ભલાઈના પ્રોત્સાહન માટે અપીલકર્તા દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવેલા પ્રકારના કાર્યો હાથ ધરવાની સંપૂર્ણ જરૂરિયાત અને અનિવાર્યતાને પુષ્ટિ આપી છે. કોર્પોરેશનની સ્વીકૃત અત્યંત નબળી નાણાકીય સ્થિતિ અને કોર્પોરેશનના ખર્ચે આવો પ્રોજેક્ટ હાથ ધરવાની તેમની અસમર્થતા અને આ સાહસ લાંબા સમયથી બાકી હોવાની હકીકતે દેખીતી રીતે જ કોર્પોરેશનના સત્તાવાળાઓને અપીલકર્તા દ્વારા રજૂ કરાયેલા અને સ્વેચ્છાએ

કરાયેલા પ્રોજેક્ટનો લાભ લેવા માટે પ્રેર્યા, જે અલબત્ત, કોર્પોરેશનના શ્રેષ્ઠ હિતમાં વધુ સુધારાઓ, ફેરફારો અને સૂચનોને આધીન હતા. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન પાસે તેના માટેના કોઈ ખર્ચ દ્વારા આવા કાર્યો મેળવવામાં કોઈ નાણાકીય જવાબદારીઓ નહોતી એટલું જ નહીં, જે અપીલકર્તા દ્વારા માત્ર સ્વ-નાણાકીય ધોરણે અમલમાં મૂકવાના હતા, જેમાં કોર્પોરેશન દ્વારા જાહેરાતો માટે મંજૂર કરાયેલી જગ્યાનો લાભ લેવાનો વિશેષાધિકાર આપવા માટે સ્પોન્સર્સ પાસેથી પ્રીમિયમ એકત્રિત કરીને સ્થાપન અને સતત જાળવણી તેમજ તેમની દેખભાળ માટે જરૂરી ભંડોળ ઊભું કરવાનું હતું, પરંતુ આખરે આખું કામ કોર્પોરેશન પાસે જ છોડી દેવાનું છે અને અપીલકર્તાઓ દ્વારા તેને હટાવવાનું નથી. [૨૦૪-એફ-૭, ૨૦૫-બી-સી]

૩.૨. એ હકીકત કે રીટ અરજદાર સહિત અન્ય કોઈ ખાનગી જાહેરાત એજન્સીઓ, જ્યારે તેમની ભાગીદારી માંગવામાં આવી ત્યારે અન્ય ઉપલબ્ધ વિસ્તારોમાં આવું સાહસ હાથ ધરવા માટે ઓફર કરી શકી ન હતી, તે પ્રોજેક્ટ સફળ અને દેખીતી રીતે ફળદાયી બન્યા પછી-કદાચ શરૂઆતમાં દરેક વ્યક્તિએ જેટલું વિચાર્યું હતું તેના કરતાં વધુ-રીટ અરજદાર દ્વારા હવે કરવામાં આવતા મોટા દાવાઓને ખોટા સાબિત કરે છે. કદાચ આનાથી જ પરેશાન થઈને રીટ અરજદારના હિતોએ વેગ પકડ્યો હોય તેવું લાગે છે, કોર્પોરેશન, જનતાની ભલાઈ અને અપીલકર્તા માટેની કોઈ ચિંતા કર્યા વિના, ખૂબ જ નિરાશામાં

પ્રોજેક્ટને બગાડવા માટે 'શાયલોકના પાઉન્ડ ઓફ ફ્લેશ' (અન્યાયી નફા) માટે પ્રયત્ન કરે છે. [૨૦૫-ડી-ઈ]

૪. હવે એ સારી રીતે સ્થાપિત થઈ ગયું છે કે ટેન્ડરો બહાર ન પાડવા અથવા જાહેર હરાજી કે આમંત્રણનો અભાવ એ માત્ર જાહેર સત્તામંડળના પગલા અથવા તેની કાર્યવાહીને મનસ્વી અથવા અયોગ્ય તરીકે વખોડવા માટે પૂરતું કારણ નથી અથવા તે સંબંધિત સત્તામંડળ દ્વારા સત્તાનો દૂષિત અથવા અયોગ્ય ઉપયોગ અથવા અયોગ્ય દુરુપયોગ સમાન નથી. અદાલતોએ હંમેશા સત્તાવાળાઓને જાહેર હિતથી પ્રેરિત સત્તામંડળના શ્રેષ્ઠ હિતમાં યોગ્ય નાણાકીય નીતિ દ્વારા માર્ગદર્શન મેળવીને, પરિસ્થિતિની જરૂરિયાતોને આધારે સહવર્તી આર્થિક સુવિધાઓ સાથે પ્રોજેક્ટ્સના સંચાલનની પોતાની તકનીકો અપનાવવા માટે પૂરતી સ્વતંત્રતા આપવાની તરફેણ કરી છે, તેમજ આવા સાહસો હાથ ધરવામાં પણ. જો કે હવે, રીટ અરજદાર દ્વારા અને આશ્ચર્યજનક રીતે કોર્પોરેશન દ્વારા પણ એક પલટી મારવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવી રહ્યો છે અને અમુક વૈધાનિક ઔપચારિકતાઓનું પાલન ન કરવાનો દાવો કરવામાં આવી રહ્યો છે, આવું પગલું માત્ર એક સંપૂર્ણ પાછળથી આવેલો વિચાર નથી, પરંતુ ખરેખર બિનજરૂરી છે અને મક્કમ અથવા પૂરતા આધાર કે પાયા પર આધારિત નથી. કાયદાની કલમ ૧૨૬, ૧૨૯એ, ૧૪૮, ૪૨૦ અથવા ૪૨૧ માં સમાવિષ્ટ નિયમોની પ્રસ્તુત કેસમાં લાગુ પડવા અંગે જ ગંભીર શંકા હશે. દેખીતી રીતે જ

તેમાં સમાવિષ્ટ વ્યવહારોનો સમાવેશ થાય છે, જ્યારે તૃતીય પક્ષોની તરફેણમાં મંજૂર કરવામાં આવે ત્યારે, કોર્પોરેશનના ભંડોળ સાથે અમલમાં મૂકવાના હોય અને જેમાં નાણાકીય જવાબદારીઓ શામેલ હોય અથવા મૂલ્ય/અવેજ માટે કોર્પોરેશનની મિલકત અથવા અધિકારો અને વિશેષાધિકારો છોડવાના હોય, અને કોર્પોરેશનને કોઈ નાણાકીય જવાબદારીઓ અથવા ખર્ચ વિના અમલમાં મૂકવાની અને જાળવવાની સ્વ-નાણાકીય યોજના માટે નહીં. [૨૦૫-૭-એચ, ૨૦૬-એ-ડી]

મેસર્સ કસ્તુરી લાલ લક્ષ્મી રેડ્ડી વિ. જમ્મુ અને કાશ્મીર રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૮૦] ૪ એસસીસી ૧; એમ.પી. રાજ્ય વિ. નંદીલાલ જયસ્વાલ અને અન્ય, [૧૯૮૬] ૪ એસસીસી ૫૬૬; જી.બી. મહાજન અને અન્ય વિ. જલગાંવ મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ અને અન્ય, [૧૯૯૧] ૩ એસસીસી ૯૧; સ્ટર્લિંગ કોમ્પ્યુટર્સ લિમિટેડ વિ. મેસર્સ એમ એન્ડ એન પબ્લિકેશન્સ લિમિટેડ અને અન્ય, [૧૯૯૩] ૧ એસસીસી ૪૪૫; ટાટા સેલ્યુલર વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, [૧૯૯૪] ૬ એસસીસી ૬૫૧; જી.ડી. ઝાલાની અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૯૫] સપ્લી. ૨ એસસીસી ૫૧૨; દિલ્લી સાયન્સ ફોરમ અને અન્ય વગેરે વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૯૬] ૨ એસસીસી ૪૦૫; એમ.પી. ઓઈલ એક્સ્ટ્રેક્શન અને અન્ય વગેરે વિ. એમ.પી. રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૯૭] ૭ એસસીસી ૫૯૨; એર ઈન્ડિયા

લિમિટેડ વગેરે વિ. કોચીન ઈન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ લિમિટેડ અને અન્ય, [૨૦૦૦] ૨ એસસીસી ૬૧૭; ડબ્લ્યુ.બી. સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિ. પટેલ એન્જિનિયરિંગ કો. લિમિટેડ અને અન્ય, [૨૦૦૧] ૨ એસસીસી ૪૫૧; ઓમકાર લાલ બજાજ અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, [૨૦૦૩] ૨ એસસીસી ૬૭૩; સુભાષ કુમાર વિ. બિહાર રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૯૧] ૧ એસસીસી ૫૯૮ અને રૌનક ઈન્ટરનેશનલ લિમિટેડ વિ. આઈ.વી.આર. કન્સ્ટ્રક્શન લિમિટેડ અને અન્ય, [૧૯૯૯] ૧ એસસીસી ૪૯૨, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસ્ટિક્શન: સિવિલ અપીલ નં. ૮૧૦૩/૨૦૦૨

આંધ્રપ્રદેશ હાઈકોર્ટના ડબલ્યુ.એ. નં. ૭૧૨ / ૧૯૯૫ માં તારીખ ૨૬.૪.૨૦૦૧ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા વતી મેસર્સ પી.એસ.એન. એન્ડ કો. માટે કે.કે. વેણુગોપાલ, પી. શ્રીધર, પી.એસ. નરસિમ્હા, અનંગ ભટ્ટાચાર્ય અને જી. શેષાગિરી.

પ્રતિવાદીઓ માટે એલ. નાગેશ્વર રાવ, એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ, આર. વેંકટરામણી, મોહમ્મદ વસાય ખાન, કે.સી. સુદર્શન, જયંત મુથુરાજ, જી. રામકૃષ્ણ પ્રસાદ, એમ. શ્રીનિવાસ આર. રાવ, શ્રીનિવાસ કોટની, નંદ કિશોર, કુમારી ઉમા મિશ્રા અને કુમારી નીરુ વૈદ.

કોર્ટનો ચુકાદો નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યો હતો: રાજુ, ન્યાયમૂર્તીશ્રી દ્વારા

૧. સ્પેશિયલ લીવ મંજૂર કરવામાં આવી.

૨. અપીલકર્તા, જેમને આંધ્રપ્રદેશની હાઈકોર્ટ સમક્ષ પ્રથમ પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરાયેલી રીટ પિટિશન નં. ૨૨૨૨૭ ઓફ ૧૯૯૪ માં બીજા પ્રતિવાદી તરીકે પક્ષકાર બનાવવામાં આવ્યા હતા, તેઓ વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ સફળ થયા હોવા છતાં, રીટ અપીલ નં. ૭૧૨ ઓફ ૧૯૯૫ માં ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ હારી ગયા હતા, જેના પરિણામે આ અપીલ થઈ છે. હાઈકોર્ટ સમક્ષ રીટ પિટિશન હૈદરાબાદ અને સિકંદરાબાદના જોડિયા શહેરોમાં જાહેર રસ્તાઓ/સોસાયટીઓ વગેરે પર કોઈપણ જાહેરાત/શેરી ચિહ્નો/દિશા નિર્દેશક બોર્ડ/આર્ય ઉભા કરવા અથવા પ્રદર્શિત કરવા માટે કોર્પોરેશન દ્વારા અપીલકર્તાને આપવામાં આવેલી મંજૂરી અને બીજા પ્રતિવાદીને અથવા અન્ય

કોઈ વ્યક્તિને તેના પર પ્રદર્શન માટે આપવામાં આવેલી મંજૂરીને લગતા હૈદરાબાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના રેકૉર્ડ મંગાવવા માટે સેર્શિયોરેરીની રીટની માંગણી કરવા અને તેને હૈદરાબાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એક્ટની જોગવાઈઓ અને ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪ થી અલ્ટ્રા-વાયરસ જાહેર કરવા માટે દાખલ કરવામાં આવી હતી. વિદ્વાન સિંગલ જજે આ વ્યવહારમાં આક્ષેપ કરાયેલી કોઈ ગેરકાયદેસરતા સ્થાપિત કરવા માટે રીટ અરજદાર સક્ષમ ન હોવાના આધારે રીટ પિટિશન ફગાવી દીધી હતી. વિદ્વાન જજે વ્યવહારના મુખ્ય લક્ષણો અને જે સંજોગોમાં કામ અપીલકર્તાને સોંપવામાં આવ્યું હતું તેમજ એ હકીકત તરફ પણ ધ્યાન દોર્યું હતું કે બોર્ડ લગાવવા માટે માત્ર બે સર્કલ જ લેવામાં આવ્યા હતા અને અન્ય સર્કલ અરજદાર અથવા રસ ધરાવતા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ માટે કોર્પોરેશનનો સંપર્ક કરવા અને આવું કામ હાથ ધરવા માટે હંમેશા ઉપલબ્ધ છે. તેમાં એવું પણ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તાને સોંપાયેલ કામગીરી કોઈ મોટી સખાવતની ગ્રાન્ટ હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું નથી, કારણ કે તેમાં કોઈ મિલકતના શોષણનો સમાવેશ થતો નથી. નારાજ થઈને, રીટ અરજદારે ડિવિઝન બેન્ચનો સંપર્ક કર્યો અને ડિવિઝન બેન્ચે તારીખ ૨૬.૮.૮૫ ના રોજ પક્ષકારોની ઈચ્છાને નીચે મુજબ રેકૉર્ડ કરતો આદેશ પસાર કર્યો હોય તેમ જણાય છે:

"પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા પછી, અમે કોર્પોરેશનના

વિદ્વાન વકીલ પાસેથી જાણવા માંગતા હતા કે શું કોર્પોરેશન સમાન નિયમો અને શરતો પર રીટ અપીલકર્તાને કરાર આપવા માટે તૈયાર છે જે અગાઉ કરવામાં આવ્યું હતું. વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ૮૦% કામ હજુ પૂર્ણ કરવાનું બાકી છે અને કોર્પોરેશનને રીટ અપીલકર્તાને પણ આપવા સામે કોઈ વાંધો રહેશે નહીં. રીટ અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે પણ આ રીટ અપીલમાં બીજા પ્રતિવાદીને જે નિયમો અને શરતો પર કરાર આપવામાં આવ્યો હતો તે જ સમાન નિયમો અને શરતો પર કરાર લેવા માટે રીટ અપીલકર્તાની ઈચ્છા દર્શાવી હતી. અમારી સમક્ષ પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલી પરસ્પર સંમતિના અનુસંધાનમાં, રીટ અપીલકર્તાને સોંપવાના કામની શરતો અને વ્યાપ નક્કી કરવા માટે, બંનેએ થોડો સમય માંગ્યો હતો. તદનુસાર તારીખ ૧૨.૧૦.૯૫ સુધીનો સમય આપવામાં આવે છે. તારીખ ૧૩.૧૦.૯૫ ના રોજ મુકો. "

૩. તેમ છતાં, રીટ અરજદારે ત્યારબાદ પણ સદર આદેશનો લાભ લીધા વિના, જાણે કે જાહેર હિતની અરજી હોય તેમ મુકદ્દમો ચાલુ રાખ્યો હોય તેમ જણાય છે અને હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે આ અપીલમાં પડકારવામાં આવેલા તેના આદેશ દ્વારા અપીલ મંજૂર કરી, માંગ્યા મુજબ અને કરાર સમાપ્ત

કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો અને આ હેતુ માટે નવેસરથી કવાયત હાથ ધરવા આગળ વધ્યા. પક્ષકારોની સંબંધિત દલીલો અને તેને નિર્ધારિત કરવામાં ખરેખર લાગુ થવા જોઈએ તેવા કાનૂની સિદ્ધાંતોની યોગ્ય પ્રશંસા માટે અમુક સંબંધિત તથ્યલક્ષી વિગતો નોંધવી જરૂરી છે.

૪. કોર્પોરેશન, એક મહાનગર હોવા છતાં, ક્યાંય રસ્તાના નામો પ્રદર્શિત નહોતા અને મકાનોના યોગ્ય નંબરો પણ નહોતા અને જે પ્રચલિત હતા તે મૂંઝવણભરી પદ્ધતિના હતા. અપીલકર્તાએ દરેક વિસ્તારમાં મકાન નંબર, શેરી નંબર, વિસ્તાર તરીકે સળંગ શ્રેણીમાં મકાન નંબરો ફાળવીને જોડિયા શહેરોમાં મકાન નંબર આપવાના તર્કસંગતકરણનું કામ હાથ ધરવા માટે સ્વેચ્છાએ તૈયારી દર્શાવી હોય તેમ જણાય છે અને વિસ્તારનું નામ, શેરી નંબર, મકાન નંબરોની વિગતો વગેરે દર્શાવતા શેરીના સાઈન બોર્ડ પણ ઉભા કરવા. કોર્પોરેશન પાસે જોડિયા શહેરોના વિવિધ મુખ્ય માર્ગો પર જનતાના ઉપયોગ અને લાભ માટે રસ્તાની દિશા દર્શાવતા બોર્ડ ઉભા કરવાનો પણ વિચાર હોય તેમ જણાય છે. જો કે આ બધું લાંબા સમયથી કોર્પોરેશનના એજન્ડામાં હોવાનું કહેવાતું હોવા છતાં, નાણાકીય અવરોધો તેના અમલીકરણમાં અવરોધરૂપ બન્યા હોય તેમ જણાય છે, કારણ કે તેનો અમલ કરવા માટે મોટી રકમની જરૂરિયાત હતી. માત્ર આ તબક્કે, અપીલકર્તાએ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૭૩ માં એક યોજના અને પ્રોજેક્ટના સ્વરૂપમાં ઊંડાણપૂર્વકના અભ્યાસ પર તેમના દ્વારા તૈયાર કરાયેલી દરખાસ્ત

સાથે કોર્પોરેશનનો સંપર્ક કર્યો હોવાનું કહેવાય છે અને જો કોર્પોરેશન પ્રોજેક્ટ હાથ ધરવા માંગે તો નવો સર્વે હાથ ધરવાની તેમની ઈચ્છા વ્યક્ત કરી હતી. અપીલકર્તાને તેમના દ્વારા તૈયાર કરાયેલી વિવિધ ડિઝાઇનો દર્શાવવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું અને નમૂના માટે તેમાંથી એક પ્રદર્શિત કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું અને તે બેકર્સ ઈનની નજીકના સ્થળે અસ્તિત્વમાં રહેલા ઇલેક્ટ્રિકલ પોલ પર રાજભવન રોડ તરફની દિશા દર્શાવતા કરવામાં આવ્યું હોવાનું જણાય છે. તત્કાલીન કમિશનર અને અન્ય અધિકારીઓ જેમણે નવેમ્બર, ૧૯૯૩ માં કામનું નિરીક્ષણ કર્યું હતું તેઓ પ્રભાવિત થયા ન હોવાનું કહેવાય છે અને અપીલકર્તાને ઇલેક્ટ્રિકલ પોલનો ઉપયોગ કર્યા વિના તે કરીને તેમાં ફેરફાર કરવા જણાવ્યું હતું. તેમના દ્વારા સબમિટ કરાયેલી વિવિધ સુધારેલી ડિઝાઇનોમાંથી પસાર થયા પછી, તેમાંથી એક પસંદ કરવામાં આવી હોય તેમ જણાય છે અને અપીલકર્તાઓને નવેમ્બર, ૧૯૯૩ ના બીજા અઠવાડિયા દરમિયાન એક નમૂનારૂપ બોર્ડ બનાવવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું જે કોર્પોરેશનના સંબંધિત સત્તાવાળાઓ માટે સંતોષકારક માનવામાં આવ્યું હતું. સર્વે હાથ ધર્યા પછી તારીખ ૨૫.૧૧.૯૩ ના રોજ અપીલકર્તા દ્વારા એક વિગતવાર પ્રોજેક્ટ અહેવાલ સબમિટ કરવામાં આવ્યો હોવાનું કહેવાય છે અને તેની ઉપયોગિતા ચકાસવા માટે નમૂનારૂપ શેરી સાઈનબોર્ડ અને દિશા નિર્દેશક બોર્ડ બનાવવામાં આવ્યા હતા. પરીક્ષણ સાહસ તરીકે, અપીલકર્તાને શેરીના સાઈન બોર્ડના ખર્ચને પહોંચી વળવા માટે સ્પોન્સર્સ શોધવા અને તારીખ ૩૦.૩.૯૪ ના પત્ર દ્વારા સર્કલ નં. ૩

અને સિકંદરાબાદ ડિવિઝનમાં કામ હાથ ધરવા માટે કહેવામાં આવ્યું હોવાનું કહેવાય છે. ત્યારબાદ, સિસ્ટમની સંતોષકારક પ્રકૃતિની વધુ ખાતરી કરવા માટે, કોર્પોરેશને નિરીક્ષણ માટે વેસ્ટ મારેડપક્ષી ખાતે ૩ નમૂનારૂપ બોર્ડ ઉભા કરવા માટે કહ્યું હોવાનું કહેવાય છે અને કમિશનર, એડિશનલ કમિશનર (પ્રોજેક્ટ) ઓફિસર-ઇન-સ્પેશિયલ ડ્યુટી દ્વારા આવા નિરીક્ષણ પર, અને ત્યારબાદ બોર્ડની ઊંચાઈ વધારવા અંગેના વધુ સૂચનો પણ આપવામાં આવ્યા હોવાનું કહેવાય છે અને ફેરફારો, સુધારાઓ અને સુધારણાઓ કર્યા પછી, કોર્પોરેશને આખરે અપીલકર્તાને મારેડપક્ષી ખાતે શેરીના સાઈનબોર્ડ ઉભા કરવા માટે કહ્યું હોય તેમ જણાય છે. કોર્પોરેશનના કમિશનરના તારીખ ૨૩.૬.૯૪ ના પત્રવ્યવહારમાં સર્કલ નં. ૩ ના ગગન મહલ વિસ્તારમાં સિકંદરાબાદ ડિવિઝન, બોર્ડના પરિમાણો, ઊંચાઈ, આકાર અને સ્પોન્સર માટે છોડવાની જગ્યા યોગ્ય રીતે નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી છે. ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ જોડિયા શહેરોના મુખ્ય માર્ગો પર ઉભા કરવા માટે રસ્તાની દિશા નિર્દેશક બોર્ડના સંબંધમાં તારીખ ૭.૯.૯૪ ના રોજ એક ડિઝાઇન અને મોડેલ સાથે દરખાસ્ત સબમિટ કરી હોય તેમ જણાય છે જે કોર્પોરેશન દ્વારા સૈદ્ધાંતિક રીતે સંમત થઈ હોવાનું કહેવાય છે અને અપીલકર્તાને હાઉસ નંબરિંગ સેલના ડાયરેક્ટરના તારીખ ૧૬.૮.૯૪ ના પત્રવ્યવહારમાં પટની જંકશન, સિકંદરાબાદ ખાતે તેનો એક નમૂનો ઉભા કરવા માટે જણાવ્યું હતું. ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ કામની પ્રગતિ દરમિયાન વિવિધ સત્તાવાળાઓ સાથે થયેલી ચર્ચાઓ મુજબ કામ શરૂ કર્યું હોય તેમ જણાય છે,

જેઓ સમયાંતરે તેના અમલીકરણનું નિરીક્ષણ અને તપાસ કરતા રહ્યા છે.

૫. કોર્પોરેશન દ્વારા અમલમાં મૂકવાનો પ્રસ્તુત પ્રોજેક્ટ તેના પ્રકારનો પ્રથમ પ્રોજેક્ટ હોવાનું વિચારવામાં આવ્યું હોવાથી અને ઉપર નોંધ્યા મુજબ આશરે એક વર્ષ સુધી પ્રોજેક્ટના તમામ પરિબલોના વિશ્લેષણ અને વિચારણા પછી, પ્રાયોગિક ધોરણે પાયલોટ પ્રોજેક્ટ તરીકે કામ હાથ ધરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હોય તેમ જણાય છે. તદનુસાર કોર્પોરેશનના કમિશનરના તારીખ ૧૨.૯.૯૪/૧૪.૯.૯૪ ના પત્રવ્યવહાર દ્વારા નીચેના નિયમો અને શરતો સાથે સર્કલ નં. ૩ અને સિકંદરાબાદ ડિવિઝનમાં શેરીના સાઈનબોર્ડ ઉભા કરવા માટે અપીલકર્તાને મંજૂરી આપવામાં આવી હોય તેમ જણાય છે, જેમાં સાથે જ યોગ્ય રીતે નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે કામ તારીખ ૩૧.૧૨.૯૪ સુધીમાં પૂર્ણ થવું જોઈએ:

"૧. શેરીના સાઈન બોર્ડનું સ્થાન સખત રીતે ડાયરેક્ટર (એચએનસી), એમસીએચની સૂચનાઓ અનુસાર રહેશે.

૨. દરેક વિસ્તારમાં શેરી ચિહ્નો ઉભા કરવા પર, ૩. ૫ (માત્ર રૂપિયા પાંચ) નો નજીવો ચાર્જ એમસીએચને તમારી સંસ્થા દ્વારા વહન કરાયેલ સ્થાપન ખર્ચ તરીકે ચૂકવવામાં આવશે.

૩. તમને જાહેરાત ફી અને ગ્રાઉન્ડ રેન્ટમાંથી મુકિત આપવામાં આવે છે, કારણ કે તમે તમારા પોતાના ખર્ચે તમારા બોર્ડની સાથે શેરીનું સાઈન બોર્ડ પ્રદર્શિત કરી રહ્યા છો. જો કે, એમસીએચ જાહેરાત ફી અને ગ્રાઉન્ડ રેન્ટ લાદવાનો અધિકાર અનામત રાખશે જો કોઈપણ સમયે, કોઈ નિષ્પક્ષ સર્વે દ્વારા એવું જોવામાં આવે અને સાબિત થાય કે જાળવણી નબળી છે અને/અથવા જાહેરાતની જગ્યા કરારમાં નિર્દિષ્ટ કર્યા કરતાં વધુ છે, અને/અથવા અન્ય કોઈપણ નિયમો અને શરતોનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું છે.

૪. જાહેરાતની જગ્યાનો ઉપયોગ કોઈપણ રાજકીય કે ધાર્મિક બાબતો એટલે કે કોઈપણ પ્રકૃતિના સંદેશા કે સૂત્રો માટે થવો જોઈએ નહીં.

૫. પ્રાયોજક દ્વારા સમયાંતરે જાળવણી કરવી જોઈએ, અને બોર્ડ ચોખ્ખા અને સ્વચ્છ રાખવાના રહેશે.

૬. સ્ટ્રીટ સાઈન બોર્ડના માપ નીચે મુજબ હોવા જોઈએ:

ક્રમ નં.	બોર્ડની વિગત	જમીન સ્તરથી ઊંચાઈ	બોર્ડનું માપ	પ્રાયોજક
૧	મેઈન રોડ બોર્ડ	૮ x ૦	૪.૩ x ૨.૩	૩.૩ x ૧.૬

૨	સ્ટ્રીટ સાઈન બોર્ડ	૮ x ૬		
	લેન બોર્ડ:	૭ x ૧૦	૩.૦ x ૧.૬	૨૨ ઇંચ વ્યાસ

૭. સિવિલ કામો, ફેબ્રિકેશન, ઊભું કરવું, કલરકામ, અક્ષરલેખન, જાળવણી સહિતનો તમામ ખર્ચ તમે ભોગવશો અને એમ.સી.એચ. આ હેતુ માટે કોઈ નાણાં ખર્ચશે નહીં.

૮. તમે આ પત્રની તારીખથી ૧૫ વર્ષ માટે તમારી પોતાની શરતો અને નિયમો પર તમારા કોઈપણ ગ્રાહકોને જાહેરાતના હેતુ માટે પૂરી પાડવામાં આવેલી જગ્યા ભાડે આપી શકો છો, ત્યારપછી પરસ્પર સંમત શરતો અને નિયમો પર તેને લંબાવી શકાશે.

૯. ડિરેક્ટર, હાઉસ નંબરિંગ સેલ, એમ.સી.એચ. પાસેથી વિસ્તાર વાઈઝ તમામ સંબંધિત વિગતો/માહિતી મળ્યાની તારીખથી (૧૫) દિવસની અંદર તમારે સંપૂર્ણ માહિતી સાથે સ્ટ્રીટ સાઈન બોર્ડ ઊભા કરવાનું કામ પૂર્ણ કરવું જ પડશે.

૧૦. મેસર્સ પ એમ એન્ડ ટી કન્સલ્ટન્ટ્સે આ ઓર્ડર હેઠળની કરારબદ્ધ જવાબદારીઓના યોગ્ય પાલન માટે વીસ રૂપિયાના નોન-જ્યુડિશિયલ સ્ટેમ્પ પેપર પર કરારનામું કરવાનું રહેશે.

૧૧. મેસર્સ એમ એન્ડ ટી કન્સલ્ટન્ટ્સે જ્યારે પણ જરૂર પડે ત્યારે રોડ પહોળો કરવાના આધારે રોડની દિશા/સ્ટ્રીટ બોર્ડમાં ફેરફાર અને ગોઠવણ કરવાની રહેશે."

૬. વધુમાં, ૧૨/૦૯/૧૯૯૪/૧૪/૦૯/૧૯૯૪ તારીખના પત્રમાં ૨૭ સ્થળોએ દિશા સૂચક બોર્ડ પણ ઊભા કરવા માટે આવો જ એક સમાન આદેશ નીચેની શરતોને આધીન જારી કરવામાં આવ્યો હોવાનું કહેવાય છે, જેમાં યોગ્ય રીતે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે કામ ૨/૧૦/૧૯૯૪ પહેલાં પૂર્ણ કરવામાં આવશે:

"૧. દિશા સૂચક બોર્ડનું સ્થાન સખત રીતે ડિરેક્ટર (એચ.એન.સી.), એમ.સી.એચ.ની સૂચના મુજબ જ રહેશે.

૨. દરેક દિશા સૂચક બોર્ડ ઊભું કરવા પર, મેસર્સ પ એમ એન્ડ ટી

કન્સલ્ટન્ટ્સ દ્વારા એમ.સી.એચ. ને રૂ. ૧૦૦ (માત્ર રૂપિયા એક સો) ની ફી ચૂકવવામાં આવશે કારણ કે ઊભા કરવાનો તમામ ખર્ચ તમારી સંસ્થા દ્વારા ભોગવવામાં આવે છે.

૩. તમને જાહેરાત ફી અને ગ્રાઉન્ડ રેન્ટમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવે છે, કારણ કે તમે તમારા પોતાના ખર્ચે તમારા બોર્ડની સાથે દિશા સૂચક બોર્ડ પ્રદર્શિત કરી રહ્યા છો. જો કે, જો કોઈ પણ સમયે કોઈ નિષ્પક્ષ સર્વેક્ષણ દ્વારા એવું જોવામાં આવે અને સાબિત થાય કે જાળવણી નબળી છે અને/અથવા જાહેરાતની જગ્યા કરારમાં નિર્ધારિત કરતાં વધુ છે અને/અથવા અન્ય કોઈ નિયમો અને શરતોનું ઉલ્લંઘન થયું છે, તો એમ.સી.એચ. જાહેરાત ફી અને ગ્રાઉન્ડ રેન્ટ લાદવાનો અધિકાર અનામત રાખશે.

૪. જાહેરાતની જગ્યાનો ઉપયોગ કોઈપણ રાજકીય અથવા ધાર્મિક બાબતો એટલે કે કોઈપણ પ્રકૃતિના સંદેશ અથવા સૂત્રો માટે થવો જોઈએ નહીં.

૫. સમયાંતરે જાળવણી કરવી જોઈએ, અને બોર્ડ પ્રાયોજક દ્વારા ચોખ્ખા અને સ્વચ્છ રાખવામાં આવે.

ક. વિસ્તારોની દિશા દર્શાવવા માટે પૂરી પાડવામાં આવેલી જગ્યામાં નીચે મુજબ સખત રીતે પાલન કરવું જોઈએ:

ક્રમ નં.	પ્રદર્શનનો વિસ્તાર	માપ
૧.	જમણી અને ડાબી દિશાના બોર્ડ	૮.૦ x ૬.૬ બંને બાજુ
૨.	રોડની દિશા સાથેનું બોર્ડ	૩૦.૦ x ૨.૯ બંને બાજુ
૩.	જાહેરાત બોર્ડ	કેન્દ્રમાં ૩.૯ ઊંચાઈ ૪.૫ કોઈપણ બાજુએ
૪.	રોડના સ્તરથી લઘુત્તમ સ્પષ્ટ ઊંચાઈ	૧૮-૦
૫.	દિશા સૂચક બોર્ડનું અક્ષરલેખન	(રેડિયમ અક્ષરો)

૭. સિવિલ કામો, ફેબ્રિકેશન, ઊભું કરવું, કલરકામ, અક્ષરલેખન, જાળવણી સહિતનો તમામ ખર્ચ તમે ભોગવશો અને એમ.સી.એચ. આ હેતુ માટે કોઈ નાણાં ખર્ચશે નહીં.

૮. તમે આ પત્રની તારીખથી (૧૫) વર્ષ માટે તમારા કોઈપણ ગ્રાહકને તેમની પોતાની શરતો અને નિયમો પર જાહેરાતના હેતુ માટે પૂરી પાડવામાં આવેલી જગ્યા ભાડે આપી શકો છો, ત્યારપછી

પરસ્પર સંમત શરતો અને નિયમો પર તેને લંબાવી શકાશે."

એવું જણાય છે કે જો કે અપીલકર્તાએ તેમના રોકાણ અને આ પ્રોજેક્ટ પર તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલા અન્ય ખર્ચની વસૂલાત માટે અને આ સમયગાળા દરમિયાન હાથ ધરવામાં આવનારી જાળવણી માટે કામ પૂર્ણ થયાની તારીખથી ૨૦ વર્ષનો સમયગાળો માંગ્યો હતો, તેમ છતાં કોર્પોરેશને અપીલકર્તાને માત્ર ૧૫ વર્ષના સમયગાળા માટે તે આપવાનું નક્કી કર્યું હતું.

૭. સાથે જ, કોર્પોરેશને ૨૧/૧૧/૧૯૯૪ ના રોજ એક અખબારી યાદી જારી કરી હોય તેમ જણાય છે, જે ૨૩/૧૧/૧૯૯૪ ના રોજ અનુક્રમે ઈનાડુ, ન્યૂઝટાઇમ અને સિયાસતમાં તેલુગુ, અંગ્રેજી અને ઉર્દૂના દૈનિક અખબારોમાં નીચેની શરતો સાથે પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી:

"એમ.સી.એચ. એ હૈદરાબાદ અને સિકંદરાબાદના જોડિયા શહેરોમાં મકાન નંબર આપવાની પદ્ધતિનું તર્કસંગતકરણ હાથ ધર્યું છે. વોર્ડ, બ્લોક, મકાન નંબરની વર્તમાન પ્રણાલી ખૂબ જ મૂંઝવણભરી છે અને સામાન્ય માણસ, મુલાકાતીઓ તેમજ ઉપયોગ કરતા વિભાગોને તેમના રોજિંદા શહેરી વહીવટમાં ઘણી

મૂંઝવણ ઊભી કરી રહી છે. તેના બદલે, એમ.સી.એચ. દરેક વિસ્તારમાં મકાન નંબર, સ્ટ્રીટ નંબર, વિસ્તાર તરીકે સળંગ શ્રેણીમાં મકાન નંબરો ફાળવવાનો પ્રસ્તાવ મૂકે છે. વિસ્તારનું નામ, સ્ટ્રીટ નંબર, મકાન નંબર ક્યાંથી ક્યાં સુધી દર્શાવતા બોર્ડ ઊભા કરવાનો પ્રસ્તાવ છે અને દરેક બોર્ડ તેના સ્થાન પર આધારિત રહેશે. બોર્ડ એવી રીતે ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યા છે કે જેમાં ખાનગી જાહેરાત માટે જગ્યા હોય, જેનો ઉપયોગ પ્રાયોજક કરી શકે છે. એમ.સી.એચ. ખાનગી જાહેરાતકર્તાઓને આગળ આવવા અને કાર્યક્રમમાં ભાગ લેવા અને તકનો લાભ લેવા આમંત્રણ આપે છે. આ હેતુ માટે ૨૫/૧૧/૧૯૯૪ ના રોજ સવારે ૧૧.૦૦ વાગ્યે એમ.સી.એચ. ની કચેરીમાં એક બેઠક બોલાવવામાં આવી છે, જાહેરાત એજન્સીઓ ભાગ લઈ શકે છે. વોર્ડ વાઈઝ ફાળવણી માટે ઉપલબ્ધ વિસ્તાર એમ.સી.એચ. ના સર્કલ નં. ૧, ૨, ૪, ૫ અને ૬ છે."

ઉપરોક્ત બાબતો પરથી જોઈ શકાય છે કે મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય સદરહું કામને સર્વોચ્ચ અગ્રતા આપીને મુખ્યત્વે સ્ટ્રીટ સાઈનબોર્ડ ઊભા કરવાનો હતો, અને અપીલકર્તાને સોંપવામાં આવેલો પ્રોજેક્ટ પાયલોટ પ્રોજેક્ટ હોવાના કારણે પ્રાયોગિક ધોરણે હતો. જ્યાં સુધી અન્ય વિસ્તારોનો સંબંધ છે, કોર્પોરેશને

દર્શાવેલ વિસ્તારોમાં ભાગ લેવા માટે જાહેરાત એજન્સીઓને આમંત્રિત કરી હતી.

૮. આ તબક્કે રિટ અરજદારની ભૂમિકા અને કોર્ટ સમક્ષની બાબત પ્રત્યેના તેમના વલણ અને અભિગમ તેમજ કોર્પોરેશન દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા પ્રોજેક્ટ તરફના તેમના પગલાંનો સંદર્ભ લેવો જરૂરી છે, જેથી સંસ્થાપિત કાર્યવાહીની પ્રકૃતિ, તેમનો એકમાત્ર ઉદ્દેશ્ય તેમજ તેમના દાવાઓની યોગ્યતાને યોગ્ય રીતે સમજી શકાય. રિટ પિટિશનમાં એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે તેઓ પબ્લિસિટી અને જાહેરાતનો વ્યવસાય કરતા હતા; આવા જાહેરાતકર્તાઓ દ્વારા આ પ્રકારે કરવામાં આવતા પ્રદર્શનો એચ.એમ.સી. એક્ટની કલમ ૪૨૧ અને ૪૨૨ દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે; તેમણે પરવાનગી આપવા માટે કોર્પોરેશનનો ઘણી વખત સંપર્ક કર્યો હતો અને એવી ઓફર કરી હતી કે તેઓ પોતાના ખર્ચે મુખ્ય રસ્તાઓ અને જંક્શન પર કમાનો ઊભી કરવા તૈયાર છે અને તેમને નિયમો મુજબ તેના પર પ્રદર્શન કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે પરંતુ કોર્પોરેશને કથિત રીતે તેમને જાણ કરી હોવાનો દાવો કર્યો હતો કે આવી કોઈ પરવાનગી આપવાની કોઈ નીતિ નથી. આ તબક્કે એ નોંધવું જોઈએ કે, આવા સ્વાર્થી નિવેદનો સિવાય જેનો કોર્પોરેશન દ્વારા ગંભીરતાથી વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો, આવા કોઈ કાલ્પનિક દાવાઓને સાબિત કરવા માટે રેકૉર્ડ પર/લેખિતમાં કંઈ નથી. ડિસેમ્બર ૧૯૯૪ માં રિટ પિટિશન દાખલ કરતા પહેલાના છેલ્લા અઠવાડિયામાં, એવો દાવો કરવામાં આવે છે કે તેમને જાણવા મળ્યું કે કોર્પોરેશને અપીલકર્તાને

ટેલિગ્રાફ ઓફિસ નજીક એમ.જી. રોડ, સિકંદરાબાદ ખાતે કમાનો ઊભી કરવા અને તેના પર પ્રદર્શન કરવાની મંજૂરી આપી છે, સાથે જ અસ્પષ્ટપણે એવો દાવો કર્યો કે આ મંજૂરી કોર્પોરેશન પર લાદવામાં આવેલી જાહેર ફરજોની વિરુદ્ધ હતી, ઉપરાંત તે કાયદાના સિદ્ધાંતો અને ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪ ની વિરુદ્ધ હતી, રિટ અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, તે મનસ્વી, અન્યાયી અને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતો, નિષ્પક્ષ રમત અને તમામને સમાન તકની વિરુદ્ધ હતી. રિટ અરજદારનો વધુ કેસ એવો હતો કે સામાન્ય જનતા પાસેથી કોઈ આમંત્રણ મંગાવ્યા વિના થોડા જાહેરાતકર્તાઓની પસંદગી કરવા માટે ૨૪/૧૦/૧૯૯૪ તારીખનો પરિપત્ર જારી કરવામાં આવ્યો હોવાની જાણ થતાં, તેમણે ૬/૧૨/૧૯૯૪ ના રોજ અપીલકર્તાઓને પરવાનગી આપવા સામે ફરિયાદ કરતી રજૂઆત કરી હતી અને સાથે જ રસ્તાઓ પર ૨૦૦ કમાનો/સ્ટ્રીટ સાઈન બોર્ડ અને વિવિધ હાઉસિંગ સોસાયટીઓની અંદર ૧૦૦૦ દિશા સૂચક બોર્ડની મંજૂરી માટે દાવો કર્યો હતો, અને જાણ કરી હતી કે તેઓ અપીલકર્તા દ્વારા ઓફર કરાયેલી સમાન શરતો અને નિયમો પર કામ હાથ ધરી શકે છે. તેમના કોઈપણ પ્રોજેક્ટ/યોજનાઓ, મોડેલો અથવા સ્કીમની વિગતો વિના અને તેઓ તેને કેવી રીતે અમલમાં મૂકવાનો પ્રસ્તાવ રાખે છે તે વિના આવા પોલા અને રહસ્યમય દાવાઓ રિટ અરજદારના પ્રયાસોની પોકળતા તેમજ અધૂરા મનવાણી પ્રકૃતિને છતી કરે છે. એવી ફરિયાદ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે તે માટે કોઈ પ્રતિભાવ મળ્યો ન હતો અને વધુ કોઈ અવકાશ ન રહેતા, તેઓ રિટ પિટિશન

સાથે હાઈકોર્ટમાં પહોંચ્યા હોવાનો દાવો કરે છે. કોર્પોરેશન દ્વારા હાઈકોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરાયેલા સામા સોગંદનામામાં રિટ અરજદાર દ્વારા સદરહું પત્ર લખવા સિવાય કોઈપણ સમયે આવા દાવા કરવામાં આવ્યા હોવાનો સ્પષ્ટ ઈનકાર કરવામાં આવ્યો હતો. કોર્પોરેશન વતી એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેમણે ક્યારેય કોર્પોરેશનના સત્તાધિકારીઓ સાથે કોઈ વાતચીત કરી ન હતી કે આવી કોઈ દિશા માંગી ન હતી. અગાઉ દર્શાવ્યા મુજબ સ્થાનિક અખબારો દ્વારા ૨૧/૧૧/૧૯૯૪ ના રોજ કોર્પોરેશનના સર્કલ ૧, ૨, ૪, ૫ અને ૬ માં બોર્ડ ઊભા કરવા માટે ખાનગી જાહેરાતકર્તાઓ માટેના પ્રસ્તાવો આમંત્રિત કરતી અખબારી યાદી પ્રસિદ્ધ થયા પછી, ૨૬/૧૧/૧૯૯૪ ના રોજ કોન્ફરન્સ હોલમાં એક બેઠક બોલાવવામાં આવી હોવાનું કહેવાય છે જેમાં આશરે ત્રીસ જેટલા ખાનગી જાહેરાતકર્તાઓ હાજર રહ્યા હોય તેમ જણાય છે.

૯. જો કે રિટ અરજદારે બેઠકમાં હાજરી આપી ન હતી, તેના બદલે તેમણે ૬/૧૨/૧૯૯૪ ના રોજ કોર્પોરેશનને એક પત્ર લખીને આશરે અંદાજે કેટલાય કરોડ રૂપિયા સુધી જતા આટલા બધા બોર્ડ ઊભા કરવાની તેમની ક્ષમતા અથવા તેઓ કઈ રીતે આવા કામો કરવા માંગે છે તે અંગેનો કોઈ સંબંધિત ખ્યાલ રાખ્યા વિના ૨૦૦ કમાનો સ્ટ્રીટ સાઈન્સ અને ૧૦૦૦ દિશા સૂચક બોર્ડની મંજૂરી માટે વિનંતી કરી હતી. અપીલકર્તા સહિત અન્ય ત્રીસ ખાનગી જાહેરાતકર્તાઓ, જેમણે ચર્ચામાં ભાગ લીધો હતો, તેમને કથિત રીતે જાણ કરવામાં આવી હતી કે

સ્ટ્રીટ સાઈન બોર્ડ પ્રોજેક્ટ અને દિશા સૂચક બોર્ડ ઊભા કરવાનું કામ સાથે સાથે ચાલવું જોઈએ અને તેથી, હાઉસ નંબરિંગ સિસ્ટમની સુધારણા વહેલી તકે પૂર્ણ કરવા માટે સહભાગીઓને તેમના નક્કર પ્રસ્તાવો તાત્કાલિક આપવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું. કોર્પોરેશનનો વધુ દાવો એવો જણાતો હતો કે બેઠકમાં હાજર રહેલી તમામ એડ એજન્સીઓ માત્ર દિશા સૂચક બોર્ડ સંબંધિત કામ જ માંગી રહી હતી પરંતુ સ્ટ્રીટ સાઈન બોર્ડ કે હાઉસ નંબરિંગનું કામ નહીં અને કોઈ ખાનગી જાહેરાતકર્તાએ નક્કર પ્રસ્તાવ આપવામાં કોઈ રસ દાખવ્યો ન હતો, રિટ અરજદારની તો વાત જ શું કરવી, જેમણે ક્યારેય બેઠકમાં હાજર રહેવાની તસ્દી લીધી ન હતી. અપીલકર્તાઓને સ્ટ્રીટ સાઈન બોર્ડ અને દિશા સૂચક બોર્ડ ઊભા કરવાનું કામ સોંપવું એ સિકંદરાબાદ ખાતેના સર્કલ નં. ૩ માં એક પાયલોટ પ્રોજેક્ટ હોવાનું કહેવાય છે અને ચોક્કસ જંક્શનો પર તે અયાનક લાદવામાં આવ્યું ન હતું અને તેના બદલે કોર્પોરેશનના સત્તાધિકારીઓ સાથે ઘણી ચર્ચા-વિચારણા કર્યા પછી અપીલકર્તાઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા નવતર પ્રસ્તાવો જેમાં લાંબી પ્રક્રિયા સામેલ હતી તેના અંતે પરિણમ્યું હોય તેમ જણાય છે અને દાવો પણ કરવામાં આવ્યો છે, જે સત્તાધિકારીઓએ સમયાંતરે તેને માત્ર સ્વીકાર્ય જ નહીં પણ પ્રશંસનીય બનાવવા માટે ચોક્કસ સુધારા અને ફેરફારો સૂચવ્યા હોય તેમ જણાય છે અને સાથે સાથે એ સુનિશ્ચિત કર્યું કે કોર્પોરેશન માટે કોઈ નાણાકીય જવાબદારીનું દબાણ કે સંડોવણી ન થાય. કોર્પોરેશન દ્વારા હાઈકોર્ટ સમક્ષ એ વાતની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી કે દેશના વિવિધ રાજ્યોના અગ્રણી

મહાનુભાવો દ્વારા આ કામની પ્રશંસા કરવામાં આવી હતી. કોર્પોરેશને સામા સોગંદનામામાં સત્તાધિકારીઓ તેમજ અપીલકર્તાઓ સામે કરાયેલા અસ્પષ્ટ આક્ષેપોને પણ સખત રીતે નકારી કાઢ્યા હતા. તે સિવાય, એવું જણાય છે કે જ્યારે ડિવિઝન બેન્ચે રિટ અરજદારને પણ તક આપવા માટે સંમતિ આદેશ પસાર કર્યો હતો, ત્યારે રિટ અરજદાર પક્ષે દિશા સૂચક બોર્ડ અને સાઈન બોર્ડ ઊભા કરવાના અને તેની જાળવણી કરવાના કામને પૂર્ણ કરવા માટે કાં તો તકનીકી કુશળતા અથવા નાણાકીય ક્ષમતાના અભાવે સદરહું કામ રિટ અરજદારને ફાળવી શકાયું ન હતું. ઉપર નોંધવામાં આવેલા ડિવિઝન બેન્ચના આદેશ પછી, રિટ અરજદારે ૪/૧૦/૧૯૯૫ ના રોજ માત્ર એક પત્ર મોકલ્યો હોવાનો દાવો કર્યો છે, જેમાં અસ્પષ્ટપણે એવું જણાવીને કે તેઓ અપીલકર્તાઓને આપવામાં આવેલી સમાન શરતો પર કામ હાથ ધરવા તૈયાર છે, જે સ્થળો તેઓ લેવા માંગતા હતા તેની યાદી દર્શાવી હતી અને ત્યારબાદ ૯/૧૦/૧૯૯૫ ના રોજ અન્ય એક પત્ર મોકલ્યો હતો: જેમાં માત્ર અપીલકર્તાઓના કિસ્સામાં કોર્પોરેશન દ્વારા નિર્ધારિત કરાયેલ સમાન નિયમો અને શરતો પર રોડ ડિરેક્શન અને સ્ટ્રીટ સાઈન બોર્ડ સંબંધિત વિનંતીનું પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ તેમના પ્રસ્તાવિત અમલીકરણના કોઈ પ્લાન અથવા મોડેલ સબમિટ કર્યા વિના પણ. તેથી, કોર્પોરેશને ૮/૧૨/૧૯૯૫ ના રોજ જવાબ આપ્યો હોય તેમ જણાય છે કે પરવાનગી આપવાની વિનંતીની તપાસ કરવામાં આવી હતી અને તે તબક્કે તેમની વિનંતી

પર વિચાર કરી શકાય તેમ નથી કારણ કે સ્ટ્રીટ સાઈન બોર્ડ ઊભા કરવાનું તમામ કામ ત્યાં સુધીમાં કોર્પોરેશન દ્વારા પોતે જ વિભાગીય રીતે કરવામાં આવી રહ્યું હતું અને જોડિયા શહેરોમાં ક્યાંય પણ વિભાગીય રીતે કે અન્યથા કોઈ નવા કામો ઊભા કરવામાં આવી રહ્યા નથી, અને જો ભવિષ્યમાં કોઈ ખાનગી એજન્સીની ભાગીદારી જરૂરી જણાશે, તો તેમને જાણ કરવામાં આવશે અને સમાન તક આપવામાં આવશે.

૧૦. હવે બંને પક્ષો દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા કેટલાક ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લઈ શકાય. મેસર્સ કસ્તુરી લાલ લક્ષ્મી રેડ્ડી વિ. જમ્મુ અને કાશ્મીર રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૮૦] ૪ એસએસસી ૧ માં, આ અદાલતે, રાજ્યના દુર્ગમ ચીડના જંગલોમાંથી રાળ કાઢવા માટે વાર્ષિક ૧૦ થી ૧૨ લાખ બ્લેઝ ટેપ કરવા માટે ૧૦ વર્ષના સમયગાળા માટે આપવામાં આવેલા કરારની માન્યતા અંગે વિચારણા કરતી વખતે અવલોકન કર્યું હતું કે આપેલ પરિસ્થિતિમાં, જ્યારે કોઈ ખાનગી પક્ષ રાજ્ય સમક્ષ આવે છે અને ઉદ્યોગ સ્થાપવાની ઓફર કરે છે, ત્યારે જો રાજ્ય તેની સાથે વાટાઘાટો કરે અને તકો/સંસાધનો પૂરા પાડવા માટે સંમત થાય તો તે કોઈ બંધારણીય કે કાનૂની સિદ્ધાંત અથવા જવાબદારીનો ભંગ કરતું નથી. તેમાં એવું પણ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી કરારના નિયમો અને શરતો અથવા આસપાસના સંજોગો એવું ન દર્શાવે કે રાજ્યે બદલાનતથી અથવા અયોગ્ય કે ભ્રષ્ટ દર્શાવેલી અથવા રાજ્યના ભોગે કોઈના ખાનગી હિતોને

પ્રોત્સાહન આપવા માટે કામ કર્યું છે, ત્યાં સુધી કોર્ટ માત્ર એટલા માટે હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં કે કોઈ જાહેરાત આપવામાં આવી ન હતી કે પ્રચાર કરવામાં આવ્યો ન હતો અથવા ટેન્ડર આમંત્રિત કરવામાં આવ્યા ન હતા. મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય વિ. નંદલાલ જયસ્વાલ અને અન્ય, [૧૯૮૬] ૪ એસએસસી ૫૬૬ માં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે ટેન્ડરો આમંત્રિત કર્યા વિના ખાનગી વાટાઘાટો દ્વારા લાયસન્સ આપવાનું કામ, સંજોગો, તાકીદ અને આવી ગ્રાન્ટના હેતુને ધ્યાનમાં લેતા આપમેળે મનસ્વી કે અવાજબી કહી શકાય નહીં, અને તે પણ ત્યારે જ્યારે અન્ય લોકો માટે પણ સમાન ગ્રાન્ટ માટે અરજી કરવાનો અને તે મેળવવાનો અવકાશ ખુલ્લો રાખવામાં આવ્યો હોય. જી.બી. મહાજન અને અન્ય વિ. જલગાંવ મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ અને અન્ય, [૧૯૯૧] ૩ એસએસસી ૯૧ માં, મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ દ્વારા કોમર્શિયલ કોમ્પ્લેક્સના નિર્માણ માટે ખાનગી ડેવલપર અથવા બિલ્ડર સાથે સેલ્ફ-ફાઇનાન્સિંગ ધોરણે તેના અમલીકરણને આધીન કરાર કરવાના કેસ અંગે વિચારણા કરતી વખતે, જેમાં કોમ્પ્લેક્સ મ્યુનિસિપાલિટીને વિના મૂલ્યે સોંપવાનું અને અમુક ચોક્કસ વ્યક્તિઓને નિયત દરે / વિના મૂલ્યે કેટલીક દુકાનો ફાળવવાની હતી જ્યારે બાકીની જગ્યા નિકાલ કરવાનો અધિકાર પોતાના વિવેકબુદ્ધિથી ૫૦ વર્ષ માટે તેમાં ભોગવટાના હકો સાથે ફાળવણી મેળવનારાઓને આપવાનો અને ડેવલપરના નાણાકીય ખર્ચ વત્તા નફાની ભરપાઈના ભાગરૂપે મળેલ પ્રીમિયમ રાખવાનો અધિકાર હતો, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે કોઈ પ્રોજેક્ટ, જે અન્યથા કાયદેસર છે, તે માત્ર

એ કારણસર ઓછો સ્વીકાર્ય બની જતો નથી કે સ્થાનિક સત્તાધિકારીએ તેના નાણાકીય ભંડોળ અને અમલીકરણ માટે ડેવલપર સાથે સીદો કરાર કર્યો હતો. સત્તાના યોગ્ય ઉપયોગ અને અયોગ્ય દુરુપયોગ વચ્ચેનો તફાવત સત્તાના ઉપયોગની વાજબીતા નક્કી કરવા માટે સુસંગત ગણવામાં આવ્યો હતો અને સહવર્તી આર્થિક વાજબીતા સાથે પ્રોજેક્ટ્સના સંચાનની યોગ્ય તકનીકો અપનાવવાની સ્વતંત્રતા જે ખરેખર આર્થિક નીતિની બાબતોને લગતી છે, તે સંબંધિત સત્તાધિકારીમાં જળવાયેલી છે, સિવાય કે આવી સત્તાઓના ઉપયોગની બંધારણીય અથવા કાનૂની મર્યાદાઓનું જ ઉલ્લંઘન થયું હોય.

૧૧. સ્ટર્લિંગ કમ્પ્યુટર્સ લિમિટેડ વિ. મેસર્સ એમ એન્ડ એન પબ્લિકેશન્સ લિમિટેડ અને અન્ય, [૧૯૯૩] ૧ એસએસસી ૪૪૫ માં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે માત્ર કહેવાતી કારોબારી આવશ્યકતાઓ જ જાહેર હિતમાં પાળવાના થતા સિદ્ધાંતો અને નિયમોનો ભંગ કરવાનું સમર્થન ન હોઈ શકે અને જાહેર હિતને અસર કરતા સાબિત થયેલા કસૂરવારને ગ્રાન્ટ આપવાની બાબતને વખોડી કાઢી હતી અને જ્યારે ગ્રાન્ટ આપવાના નિર્ણયને પ્રભાવિત કરનારા અસંગત અને બાહ્ય કારણોને લીધે ગ્રાન્ટ દૂષિત હોવાનું જણાયું ત્યારે હસ્તક્ષેપને યોગ્ય ઠેરવ્યો હતો. ટાટા સેલ્યુલર વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, [૧૯૯૪] ૬ એસએસસી ૬૫૧ માં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે કરાર આપવા સંબંધિત વહીવટી વહેવારની ન્યાયિક સમીક્ષા નિર્ણય

લેવાની પ્રક્રિયાની સમીક્ષા પૂરતી મર્યાદિત છે અને નિર્ણયની યોગ્યતા પર નહીં અને એ જોવાનું છે કે શું આ વહેવાર મનસ્વીતા, અન્યાયીપણું, ગેરકાયદેસરતા, અતાર્કિકતા અથવા 'વેડનેસબરી અવાજબીપણું', એટલે કે જ્યારે નિર્ણય એવો હોય કે જે યોગ્ય રીતે મન લગાડવા છતાં કોઈ વાજબી વ્યક્તિ ન લઈ શકે અથવા પ્રક્રિયાગત અયોગ્યતા દ્વારા દૂષિત હોય. જી.ડી. ઝાલાની અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૯૫] સપ્તી ૨ એસએસસી ૫૧૨ માં; એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જાહેર મિલકત વેચતી વખતે અથવા લીઝ આપતી વખતે, જો કે સામાન્ય પદ્ધતિ હરાજી અથવા ટેન્ડર મંગાવવાની છે, તેમ છતાં અપવાદરૂપ પરિસ્થિતિઓ હોઈ શકે છે જ્યાં આવો માર્ગ અપનાવવાનો આગ્રહ રાખવામાં ન આવે. તેમાંના કેસની વિશિષ્ટ પ્રકૃતિનો ઉલ્લેખ કરતા એવું પણ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે કોર્ટ સમક્ષનો કેસ સરકારી કંપનીના લીઝ આપવાનો સામાન્ય કેસ ન હતો પરંતુ એવો કેસ હતો જ્યાં સરકારી કંપની તેના હિતોને આગળ વધારવા માટે શ્રેષ્ઠ સંભવિત તકનીક મેળવવાનો શ્રેષ્ઠ પ્રયાસ કરી રહી હતી અને આવા કિસ્સાઓમાં માત્ર એ જોવાનું રહે છે કે શું વહેવાર ન્યાયી હતો અને જે કરવામાં આવ્યું છે તે સંજોગોમાં શ્રેષ્ઠ ઉપલબ્ધ વ્યવસ્થા છે. દિલ્લી સાયન્સ ફોરમ અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૯૬] ૨ એસએસસી ૪૦૫ માં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે સંપૂર્ણપણે સરકારમાં નિહિત વિશેષાધિકાર છોડવો એ વાજબી રીતે તર્કસંગત અને જાહેર હિતમાં હોવો જોઈએ ઉપરાંત તેને સંચાલિત કરતા કાયદાને અનુરૂપ હોવો જોઈએ

અને તેને લગતા નિર્ણયને માત્ર અપ્રમાણિકતાના આધારે જ પડકારી શકાય છે, જે 'અતાર્કિક અથવા અસંગત કારણો, નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન ન કરવું અથવા કોઈપણ બંધારણીય કે વૈધાનિક જોગવાઈના ઉલ્લંઘન' પર આધારિત હોય અને તેને સાબિત કરવાનો બોજો માત્ર તેનો આક્ષેપ કરનાર વ્યક્તિ પર ભારે રહે છે એટલું જ નહીં પરંતુ નિર્ણયની માન્યતા અંગે કોર્ટના મનમાં માત્ર શંકા ઊભી કરવાથી તે સંતોષાતો નથી.

૧૨. એમ.પી. ઓઈલ એક્સ્ટ્રેક્શન અને અન્ય, વગેરે વિ. એમ.પી. રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૯૭] ૭ એસએસસી ૫૯૨ માં, એવા કેસની સુનાવણી કરતી વખતે જ્યાં રાજ્ય દ્વારા આમંત્રિત કરાયેલા પસંદગીના ઔદ્યોગિક એકમો સાથે કરાર કરવામાં આવ્યો હતો જેથી તેઓને રાહત દરે સાલના બીજનો ખાતરીપૂર્વક પુરવઠો પૂરો પાડીને ઓઈલ એક્સ્ટ્રેક્શનનું કામ હાથ ધરી શકાય, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જો કે ખુદ્દુ ટેન્ડર અથવા જાહેર હરાજી વધુ યોગ્ય છે, તેમ છતાં ચોક્કસ કિસ્સાઓમાં વાટાઘાટો પણ એટલી જ માન્ય છે, અને જો આવી ગ્રાન્ટ આપતા પહેલા તેને સંબંધિત સુસંગત કારણો પર યોગ્ય રીતે વિચાર કરવામાં આવ્યો હોય, તો કોર્ટના હસ્તક્ષેપની જરૂર રહેશે નહીં.

૧૩. એર ઈન્ડિયા લિ. વગેરે વિ. કોચિન ઈન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ લિ. અને અન્ય, [૨૦૦૦] ૨ એસએસસી ૬૧૭ માં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું

હતું કે કરાર આપતી વખતે રાજ્ય પોતાની પદ્ધતિ પસંદ કરી શકે છે, અને જ્યાં સુધી તે ધોરણો, માપદંડો અને પ્રક્રિયાનું પાલન કરે છે, સુધી અદાલતો દ્વારા કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી સિવાય કે નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા બદલાવત, અવાજબીપણું અથવા મનસ્વીતાના આધારે દૂષિત હોવાનું જણાયું હોય. પશ્ચિમ બંગાળ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિ. પટેલ એન્જિનિયરિંગ કો. લિ. અને અન્ય, [૨૦૦૧] ૨ એસએસસી ૪૫૧ માં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જાહેર સત્તાધિકારીઓ દ્વારા કરાર આપતી વખતે કાયદાના શાસન અને બંધારણીય મૂલ્યોનું પાલન કરવું જ જોઈએ અને સંબંધિત સત્તાધિકારી માટે આર્થિક રીતે સક્ષમ ભાવની બોલી પર કરાર આપવા માટે બીજા ક્રમના સૌથી નીચા બોલીદાતા સાથે વાટાઘાટો કરવાનો માર્ગ હંમેશા ખુલ્લો છે. ઓન્કાર લાલ બજાજ અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, [૨૦૦૩] ૨ એસએસસી ૬૭૩ માં, જાન્યુઆરી, ૨૦૦૦ થી શરૂ કરીને કેન્સલેશનના આદેશોની તારીખ સુધીના સમગ્ર સમયગાળા દરમિયાન પેટ્રોલિયમ પેદાશોના રિટેલ આઉટલેટ્સ, એલ.પી.જી. ડિસ્ટ્રિબ્યુટરશિપ અને એસ.કે.ઓ.-એલ.ડી.ઓ. ડીલરશિપના સંબંધમાં કરવામાં આવેલી ફાળવણીઓ એક ઝાટકે મોટા પાયે અને સામૂહિક રીતે રદ કરવા અંગે વિચારણા કરતી વખતે, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે વ્યક્તિગત ફાળવણી અન્યથા ગુણવત્તાયુક્ત કે લાયક છે કે નહીં તે હકીકતને ધ્યાનમાં લીધા વિના રદ્દીકરણ માટે તમામ ફાળવણીઓને સમાન ધોરણે ગણવી તે ખોટું ગણાશે અને જે ફાળવણી અન્યથા દૂષિત જણાય છે, તેને માત્ર એવા

બહાના પર યોગ્ય ઠેરવી શકાય નહીં કે આવી ફાળવણી પછી મોટું રોકાણ કરવામાં આવ્યું છે અને જો ત્યારબાદ રદ્દીકરણ કરવામાં આવશે તો ગંભીર નુકસાન થશે. ઇંગ્લિશ કોર્સના નિર્ણયોના સંદર્ભો હાથ પરના કેસ માટે સુસંગત ન હોવાનું જણાયું છે અને જ્યારે ઉભા થયેલા મુદ્દાઓના ન્યાયિક નિર્ણયને સંચાલિત કરતા કાનૂની સિદ્ધાંતો પર આ કોર્ટના જ અસંખ્ય નિર્ણયો ઉપલબ્ધ હોય ત્યારે તેનો ઉલ્લેખ કરવો બિનજરૂરી રહેશે.

૧૪. સુભાષ કુમાર વિ. બિહાર રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૯૧] ૧ એસએસસી ૫૯૮ માં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જાહેર હિતની અરજીઓને પ્રોત્સાહિત કરવી જોઈએ નહીં જ્યારે રેકૉર્ડ પરની હકીકતો પરથી એ સ્પષ્ટ થાય કે મુકદ્દમાનો પ્રાથમિક હેતુ/ઉદ્દેશ્ય કોઈ જાહેર હિતની સેવા કરવાનો નથી પરંતુ માત્ર પોતાના સ્વાર્થને આગળ વધારવાનો છે, અને કહેવાતું જાહેર હિત એ સ્થાપિત હિતોને છુપાવવાનો માત્ર એક સ્વાંગ છે. રૌનક ઇન્ટરનેશનલ લિ. વિ. આઈ.વી.આર. કન્સ્ટ્રક્શન લિ. અને અન્ય, [૧૯૯૯] ૧ એસએસસી ૪૯૨ માં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જાહેર કરાયેલ જાહેર હિતની અરજી સાચી, સદ્ભાવનાપૂર્ણ અને ખરેખર જનકલ્યાણ માટે હોવી જોઈએ અને ખાનગી ઉદ્દેશ્યો સિદ્ધ કરવા માટેનો માત્ર એક મુખવટો ન હોવો જોઈએ.

૧૫. રિટ પિટિશનમાં જણાવવામાં આવેલી હકીકતો અને આ કોર્ટ સમક્ષ

અપનાવવામાં આવેલ વલણ પણ વાસ્તવિક ઉદ્દેશ્યને બહાર લાવશે, એટલે કે, તેમના પોતાના વ્યક્તિગત હિતોનું સમર્થન અને આ બાબતમાં એવું કંઈ નથી જેમાં કોઈ મોટું જાહેર હિત સામેલ હોય, જે જાહેર હિતની અરજી દ્વારા કોઈ જાહેર આકોશને યોગ્ય ઠેરવી શકે. રિટ અરજદારની હતાશા રિટ પિટિશન દાખલ કરતા પહેલા સત્તાધિકારીઓ પાસે જવાના તેમના કથિત અભિગમ વિશે ઉદારતાપૂર્વક ઉપજાવી કાઢેલા ખોટા નિવેદનો દ્વારા છતી થાય છે, જ્યારે હકીકત એ છે કે અન્ય વિસ્તારોમાં સમાન કામ માટે એજન્ટોની પસંદગી માટેની જાહેર નોટિસ હોવા છતાં, તેમણે અન્ય લોકોની જેમ પ્રતિભાવ આપ્યો ન હતો અને જે કંઈ બન્યું તે તમામથી અજ્ઞાન હોવાનો ઢોંગ કરીને માત્ર કોર્ટનો સંપર્ક કર્યો હતો. અપીલના અંતિમ નિકાલ બાકી હોય તે દરમિયાન ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા અમુક આદેશો પસાર કરવામાં આવ્યા પછી રિટ અરજદાર જે રીતે પોતાના પક્ષમાં કામ મેળવવાની શક્યતાઓ તપાસવા માટે, તે હેતુ માટે સત્તાધિકારીઓને પોતાના પગલાંની સરચાઈની ખાતરી આપવા માટે નક્કર યોજનાઓ અથવા મોડેલો જાહેર કર્યા વિના, નમ્ર દાવાઓ કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા હતા તે પણ દર્શાવે છે કે, તેઓ ખરેખર પોતાના માટે પણ રાહત મેળવવાના કોઈ સાચા પ્રયાસો કરવાને બદલે માત્ર વ્યક્તિગત અદાવત કાઢવા અને વૈરવૃત્તિ વાળું વલણ પ્રદર્શિત કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે. રિટ પિટિશન પોતે જ સરસરી રીતે રદ કરવાને પાત્ર હતી અને ડિવિઝન બેન્ચે આ બાબતમાં હસ્તક્ષેપ કરીને ગંભીર ભૂલ કરી છે. વિદ્વાન સિંગલ જજના યોગ્ય ગુણવત્તાવાળા આદેશને હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ

દ્વારા બદલવો જોઈતો ન હતો.

૧૬. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીએ મોટા જાહેર હિતમાં અને વ્યાપક જનતા અને સામાન્ય ભલા માટે અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલા કામની પ્રકૃતિના કામો હાથ ધરવાની સંપૂર્ણ જરૂરિયાત અને અનિવાર્યતાને સાબિત કરી છે. કોર્પોરેશનની સ્વીકૃત અત્યંત નબળી નાણાકીય સ્થિતિ અને કોર્પોરેશનના ખર્ચે આવો પ્રોજેક્ટ હાથ ધરવાની તેમની અસમર્થતા અને એ હકીકત કે આ સાહસ ઘણા સમયથી બાકી હતું તેણે દેખીતી રીતે કોર્પોરેશનના સત્તાધિકારીઓને અપીલકર્તા દ્વારા રજૂ કરાયેલા અને સ્વૈચ્છિક રીતે ઓફર કરાયેલા પ્રોજેક્ટનો લાભ લેવા માટે પ્રેર્યા, જે અલબત્ત, કોર્પોરેશનના શ્રેષ્ઠ હિતમાં વધુ સુધારાઓ, ફેરફારો અને સૂચનોને આધીન હતો. જ્યારે તેને પ્રાયોગિક ધોરણે પાયલોટ પ્રોજેક્ટ તરીકે હાથ ધરવામાં આવ્યો ત્યારે સંબંધિત ખાનગી પક્ષ માટે વ્યાપારી સાહસ તરીકે આ યોજનાની નફાકારકતા વિશે બહુ નિશ્ચિતતા ન હોઈ શકે અને અપીલકર્તાઓ સદરહું જોખમ ઉઠાવવા તૈયાર હતા અને સત્તાધિકારીઓના સંતોષ અને જનતાની પ્રશંસા થાય તે રીતે કામો પૂર્ણ કર્યા હતા. સામેલ જોખમ માત્ર ઇન્સ્ટોલેશન અને બાંધકામો માટે કરવાના રોકાણોની વસૂલાત કરવામાં જ નથી પરંતુ ૧૫ વર્ષના સમગ્ર સમયગાળા દરમિયાન ઇન્સ્ટોલેશનની સુંદરતાનો ભોગ આપ્યા વિના તેમને સારી, યોગ્ય અને કાર્યકારી સ્થિતિમાં જાળવવામાં પણ છે. અપીલકર્તાઓ પર લાદવામાં આવેલી શરતોમાં મોટી જવાબદારીઓ અને ફરજો

સામેલ છે અને પ્રોજેક્ટ ચાલુ રાખવા અને તેમને સારી સ્થિતિમાં રાખવા માટે અનિવાર્યપણે અમુક રાહતો દર્શાવવી પડી હતી. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનને આવા કામો મેળવવામાં કોઈ નાણાકીય જવાબદારી ન હતી, જેના માટે કોઈ ખર્ચ કરવાનો ન હતો, જે અપીલકર્તા દ્વારા માત્ર સેલ્ફ-ફાઇનાન્સિંગ ધોરણે જ કરવાના હતા, જેમાં જાહેરાતો માટે કોર્પોરેશન દ્વારા મંજૂર કરાયેલી જગ્યાનો લાભ લેવાનો વિશેષાધિકાર આપવા માટે પ્રાયોજકો પાસેથી પ્રીમિયમ એકત્રિત કરીને ઇન્સ્ટોલેશન અને સતત જાળવણી અને તેમની દેખરેખ માટે જરૂરી ભંડોળ મેળવવાનું હતું પરંતુ અંતે આખું કામ કોર્પોરેશન પાસે જ છોડવાનું રહેશે અને અપીલકર્તાઓ દ્વારા તેને હટાવવાનું નથી. વિદ્વાન સિંગલ જજે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે તેમ, આ સાહસને પરંપરાગત અર્થમાં કોઈ લાર્જેસ અથવા લીઝ કે કરાર આપવા તરીકે ગણી શકાય નહીં. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એક્ટની જોગવાઈઓ જ્યારે ઘડવામાં આવી ત્યારે આવી પ્રકૃતિની પરિસ્થિતિઓની કલ્પના કરી હોવાનું કહી શકાય નહીં. આ પ્રોજેક્ટ આ કોર્ટ દ્વારા જી.બી. મહાજનના કેસ (ઉપર મુજબ) માં વિચારણા કરાયેલા પ્રોજેક્ટને વધુ સમાન જણાય છે. એ હકીકત કે રિટ અરજદાર સહિત અન્ય કોઈ ખાનગી જાહેરાત એજન્સીઓ અન્ય ઉપલબ્ધ વિસ્તારોમાં આવું સાહસ હાથ ધરવાની ઓફર કરી શકી ન હતી જ્યારે તેમની ભાગીદારી માંગવામાં આવી હતી, તે રિટ અરજદારના અત્યારે કરાઈ રહેલા મોટા-મોટા દાવાઓને ખોટા સાબિત કરે છે, જે પ્રોજેક્ટ સફળ અને દેખીતી રીતે ફળદાયી બન્યા પછી કરવામાં આવ્યા છે, કદાચ

શરૂઆતમાં દરેક વ્યક્તિએ જે વિચાર્યું હતું તેના કરતાં વધુ. કદાચ આનાથી જ પરેશાન થઈને રિટ અરજદારનું હિત વધુ વેગવંત બન્યું હોય તેમ જણાય છે, જેથી તેઓ કોર્પોરેશન, જનકલ્યાણ અને અપીલકર્તાની કોઈ ચિંતા કર્યા વિના, સમગ્ર પ્રોજેક્ટને બરબાદ કરવા માટે હતાશામાં 'શાયલોકના પાઉન્ડ ઓફ ફ્લેશ' માટે પ્રયાસ કરે.

૧૭. રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીનું કાળજીપૂર્વક અને નિષ્પક્ષ મૂલ્યાંકન અને વિચારણા આ કેસની વિશિષ્ટ હકીકતો અને સંજોગોમાં એવો કોઈ વાજબી પ્રભાવ છોડતી નથી કે કંઈપણ અણછાજતું બન્યું છે જેના માટે કાયદાની અદાલતો દ્વારા જાહેર ટીકા અથવા નિંદાની જરૂર હોય. હવે એ સારી રીતે સ્થાપિત થઈ ચૂક્યું છે કે ટેન્ડર ન મંગાવવા અથવા જાહેર હરાજી કે આમંત્રણનો અભાવ એ જ કોઈ જાહેર સત્તાધિકારીના પગલાં અથવા વહેવારને મનસ્વી અથવા અવાજબી તરીકે વખોડવા માટે અથવા સંબંધિત સત્તાધિકારી દ્વારા સત્તાનો બદદાનતપૂર્વકનો કે અયોગ્ય ઉપયોગ અથવા અયોગ્ય દુરુપયોગ ગણવા માટે પૂરતું કારણ નથી. અદાલતો હંમેશા જાહેર હિતથી પ્રેરિત સત્તાધિકારીના શ્રેષ્ઠ હિતમાં યોગ્ય નાણાકીય નીતિ દ્વારા માર્ગદર્શિત પરિસ્થિતિની તાકીદના આધારે સહવર્તી આર્થિક વાજબીતા સાથે પ્રોજેક્ટ્સના સંચાલનની પોતાની તકનીકો અપનાવવા માટે સત્તાધિકારીઓ પાસે પૂરતી સ્વતંત્રતા રહે તેની તરફેણમાં રહી છે, તેમજ આવા સાહસો હાથ ધરવાની તરફેણમાં રહી છે. જો કે હવે, રિટ

અરજદાર દ્વારા અને આશ્ચર્યજનક રીતે કોર્પોરેશન દ્વારા પણ પલટી મારવાનો પ્રયાસ કરીને અને ચોક્કસ વૈધાનિક ઔપચારિકતાઓનું પાલન ન થયું હોવાનો દાવો કરીને એક પ્રયાસ કરવામાં આવી રહ્યો છે, પરંતુ અમને જણાય છે કે આવું પગલું માત્ર તદ્દન પાછળથી સૂઝેલો વિચાર જ નથી, પરંતુ ખરેખર બિનજરૂરી છે અને કોઈ મક્કમ અથવા પૂરતા ગ્રાઉન્ડ કે આધાર પર આધારિત નથી. હાથ પરના કેસમાં કાયદાની કલમ ૧૨૬, ૧૨૮એ, ૧૪૮, ૪૨૦ અથવા ૪૨૧ માં સમાવિષ્ટ નિયમોની લાગુ પડવાની બાબત પોતે જ ગંભીર રીતે શંકાસ્પદ હશે. પ્રથમ દ્રષ્ટિએ તેમાં દર્શાવેલા વહેવારો સામેલ છે, જ્યારે ત્રીજા પક્ષકારોની તરફેણમાં આપવામાં આવે ત્યારે, કોર્પોરેશનના ભંડોળથી અમલમાં મૂકવાના હોય અને તેમાં નાણાકીય જવાબદારીઓ સામેલ હોય અથવા મૂલ્ય/અવેજ માટે કોર્પોરેશનની મિલકત અથવા અધિકારો અને વિશેષાધિકારો છોડવાના સામેલ હોય, અને કોર્પોરેશન માટે કોઈ નાણાકીય જવાબદારી કે ખર્ચ વિના અમલમાં મૂકવાની અને જાળવવાની સેલ્ફ-ફાઇનાન્સિંગ સ્કીમ માટે નહીં. કલમ ૧૨૪ કમિશનરને કમિટી સમક્ષ ગયા વિના પણ આવા સાહસો હાથ ધરવા માટે સક્ષમ બનાવતી હોય તેમ જણાય છે, જેવો અત્યારે દાવો કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવી રહ્યો છે. કલમ ૪૨૦/૪૨૧ ને લગતી જોગવાઈઓની સુસંગતતા પણ ત્યારે જ રહેશે જ્યારે આવા કોઈ ઇન્સ્ટોલેશન ખાનગી વ્યક્તિ/લાયસન્સધારકના લાભ/ઉપયોગ માટે કરવાના હોય, જે તેનો અમલ કરે છે અને એવા વિશિષ્ટ કેસ માટે નહીં કે જેમાં ઇન્સ્ટોલેશન એવા હોય જે સામાન્ય રીતે કોર્પોરેશન દ્વારા

જનકલ્યાણ માટે કરવાના અને જાળવવાના હોય, પરંતુ તેના બદલે વ્યાપક જનતાના ઉપયોગ અને લાભ માટે ખાનગી મિલકત દ્વારા તેના વતી અને તેના કહેવાથી કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી રહી હોય, જે આખરે કોર્પોરેશનની મિલકત તરીકે જ છોડવાના હોય, અને તે પણ જ્યારે સેલ્ફ-ફાઇનાન્સિંગ ધોરણે અમલમાં મૂકવામાં આવ્યા હોય. કમિશનર અથવા કોર્પોરેશનના અન્ય સત્તાધિકારીઓ, જેમણે એવા સમયે આ કામ હાથ ધર્યું હોય તેમ જણાય છે જ્યારે કોર્પોરેશન પાસે કોઈ નક્કર સ્કીમ/પ્રોજેક્ટ અથવા પૂરતું ભંડોળ ન હતું, તેમણે માત્ર જનકલ્યાણને ધ્યાનમાં રાખીને જ નહીં પરંતુ ઇન્સ્ટોલેશન અથવા તે પછીની દેખરેખ અને ઓછામાં ઓછા ૧૫ વર્ષ માટેની જાળવણી માટે કોઈપણ નાણાકીય જવાબદારી કે ખર્ચ વિના આવો નવો પ્રોજેક્ટ અમલમાં મૂકવાના પ્રમાણિક પ્રયાસમાં સદ્ભાવનાપૂર્વક આ સાહસ શરૂ કર્યું હોય તેમ જણાય છે. માત્ર એટલા માટે કે લાંબા ગાળે અંતિમ પરિણામ તરીકે, અપીલકર્તા જે કલ્પના કરવામાં આવી હતી તેના કરતાં થોડો વધુ નફો મેળવવા માટે સક્ષમ છે, તે પોતે હાથ ધરેલી ક્વાયટ અથવા અમલમાં મૂકેલી યોજનાને સત્તાનો અયોગ્ય દુરુપયોગ તરીકે અથવા કોઈપણ નિંદનીય/વખોડવાલાયક આચરણ દ્વારા પડકારવા માટે સંવેદનશીલ બનાવી શકે નહીં, જે કાયદાની અદાલતના હાથમાં હસ્તક્ષેપની માંગ કરે.

૧૮. ડિવિઝન બેન્ચે, ચુકાદાઓની હારમાળાની યાદી આપવા સિવાય,

કેસની વિશિષ્ટ હકીકતોની ગુણવત્તાને અનુરૂપ સિદ્ધાંતની તેમની લાગુ પડવાની મર્યાદા, સુસંગતતા કે અન્યથા બાબતો પર નિષ્પક્ષપણે વિચાર કરવાનું પસંદ કર્યું નથી. હાથ પરનો કેસ ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ હસ્તક્ષેપને યોગ્ય ઠેરવે તે રીતે સત્તાના કોઈ અવાજબી અથવા મનસ્વી ઉપયોગનું પરિણામ નથી અથવા કોઈપણ સંજોગોમાં તેમ કહી શકાય નહીં. અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે, ડિવિઝન બેન્ચનો આદેશ રદ કરવામાં આવે છે અને હાઈકોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરાયેલી રિટ પિટિશનને રદ કરતો વિદ્વાન સિંગલ જજનો આદેશ પુનઃસ્થાપિત રહેશે. કોઈ ખર્ચ નહીં.

ડી.જી.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.